

Hur använder lärosätena resultat från högskoleprovet utanför provurvalet?

Kartläggning av hur resultatet från högskoleprovet används, ett regeringsuppdrag

Universitets- och
högskolerådet

Universitets- och högskolerådet 2016

Dnr 1.1.1-00800-2016

För mer information om myndigheten och våra publikationer, se www.uhr.se.

Innehåll

Sammanfattning	4
Uppdraget	5
Avgränsningar	5
Allmänt om högskoleprovet och dess reglering	5
Högskoleprovet som skiljekriterium	6
Högskoleprovet i det alternativa urvalet	7
Högskoleprovet i UHR:s tillståndsgivning	7
Så här har vi gjort	7
Enkät till alla lärosäten	7
Data från antagningssystemet NyA och UHR:s interna statistikverktyg	8
UHR:s tillståndsgivning.....	8
Högskoleprovsresultat som skiljekriterium	8
Skiljekriterium användes till samtliga läkarprogram	9
Mycket begränsad användning på avancerad nivå.....	10
Varför använde lärosätena inte högskoleprovsresultat som skiljekriterium?	11
Högskoleprovsresultat mer rättvist än lottning.....	11
Högskoleprovsresultat som skiljekriterium användes även tidigare	12
Högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet	12
Sex lärosäten använder högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet	12
Hur användes högskoleprovsresultatet i det alternativa urvalet?	12
Lärosätenas skäl att använda högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet	15
Inga större förändringar de senaste åren	15
Färre platser i provurvalet i UHR:s tillståndsgivning.....	15
Enskilda utbildningsanordnares användning av högskoleprovsresultat	16
Mindre än 33 procent av platserna till provurvalet	16
Utbildning på grundnivå som inte vänder sig till nybörjare och på avancerad nivå	17
Om högskoleförordningen gav utrymme	17
Reflektioner	17
Högskoleprovsresultat används i första hand som skiljekriterium.....	18
Användes mest till program med höga antagningspoäng	18
Begränsad användning av högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet....	19
Högskoleprovsresultat användes utöver provurvalet till läkarutbildning	19
Lärosätena använde högskoleprovsresultat både som skiljekriterium och i det alternativa urvalet även tidigare.....	19
Varför använde lärosätena högskoleprovsresultat utöver provurvalet?.....	20

Sammanfattning

Den här rapporten beskriver i vilken omfattning och på vilka sätt lärosätena använde högskoleprovet som skiljekriterium i betygssurvalet, i det alternativa urvalet och inom ramen för UHR:s tillståndsgivning hösten 2015.

Kartläggningen visar att lärosätena använde resultat från högskoleprovet i en relativt begränsad omfattning. Vid antagningen till de totalt ca 18 790 utbildningarna hösten 2015 användes högskoleprovsresultat som skiljekriterium vid lika meriter till ca 1 procent av dessa. När högskoleprovet användes, utöver provurvalet, gjordes det i första hand till program på grundnivå. 25 av 37 lärosäten uppger att de inte använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium. Tolv lärosäten gjorde det.

I det alternativa urvalet använde lärosätena sig av resultat från högskoleprovet i en mycket liten omfattning. Sex av de 38 lärosäten som deltog i kartläggningen angav att de använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet till hösten 2015.

En utbildning där resultat från högskoleprovet ges stor vikt är läkarprogrammet. Samtliga sju läkarprogram i landet använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium vid lika meriter och vid fyra av läkarprogrammen användes det även i det alternativa urvalet.

Lärosätenas skäl till att använda högskoleprovsresultat som skiljekriterium vid lika meriter och i det alternativa urvalet varierar. De skäl som anges till att *inte* använda resultat från högskoleprovet som skiljekriterium är i första hand att det inte finns behov av skiljekriterium, att högskoleprovet inte har särskilt bra prognosförmåga och att lottning upplevs som mer neutralt. Lärosätenas skäl till att använda resultat från högskoleprovet som skiljekriterium är att det är mer rättvist än lottning eftersom det prövar den sökandes meriter på ytterligare ett sätt.

De skäl som lärosätena uppgav till att använda högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet är att det är ett enkelt och rättssäkert sätt att rangordna sökande, ofta i samband med krav på arbetslivserfarenhet och i något fall med en förhoppning om att bredda rekryteringen. Många av utbildningarna som använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet finns inom vårdområdet.

Sammantaget kan det ändå konstateras att kartläggningen av hur resultat från högskoleprovet används i urvalet vid sidan av provurvalet visar att det användes i en relativt liten utsträckning och har en förhållandevis liten betydelse utöver den roll det har i provurvalet till utbildningar på grundnivå.

Uppdraget

Regeringen gav, i 2016 års regleringsbrev, Universitets- och högskolerådet (UHR) i uppdrag att kartlägga på vilket sätt och i vilken omfattning resultat från högskoleprovet används i urvalet utöver provurvalet. Kartläggningen ska, enligt regleringsbrevet, omfatta både tillträde till utbildning på grundnivå och på avancerad nivå. Av kartläggningen ska det framgå om det finns några tendenser och mönster för olika typer av utbildningar. Uppdraget skulle redovisas senast den 30 maj 2016. UHR har beviljats förlängd tid till den 20 juni.

Avgränsningar

I huvudsak används högskoleprovet på tre sätt utöver provurvalet. Dessa är som skiljekriterium i betygsurvalet, i det alternativa urvalet och inom ramen för UHR:s tillståndsgivning. Rapporten innehåller en kartläggning av hur lärosätena använder högskoleprovsresultat på dessa tre sätt. Hur högskoleprovet används inom provurvalet tas inte upp utom när det gäller till en mindre del än en tredjedel av platserna.

UHR har avgränsat delar av kartläggningen till hösten 2015. En enkät¹ har skickats till 47 lärosäten². Enkäten innehåller i första hand frågor om hur lärosätena använde högskoleprovsresultat utöver provurvalet vid antagning till hösten 2015. Ett mindre antal frågor rör lärosätenas användning av högskoleprovsresultat utöver provurvalet före hösten 2015. För att möjliggöra för lärosätena att svara inom svarstiden bedömde UHR att frågorna behövde avgränsas till att i första hand omfatta höstterminen 2015. För information om lärosätenas användning av högskoleprovet som skiljekriterium vid lika meriter har data tagits ut från antagningssystemet NyA och UHR:s interna statistikverktyg. Datauttagen är avgränsade till hösten 2015 eftersom ett underlag som omfattar flera antagningsomgångar inte skulle vara hanterbart inom ramen för detta uppdrag. Rapporten tar upp mönster för olika typer av utbildningar och hur lärosätena använder högskoleprovsresultat vid sidan av provurvalet. Tendenser och mönster över tid kommenteras endast i mindre utsträckning då kartläggningen i huvudsak har koncentrerats till hösten 2015.

Allmänt om högskoleprovet och dess reglering

Högskoleprovet är ett studiefärdighetsprov som används vid urval av sökande till högre utbildning. Syftet är att rangordna provdeltagarna utifrån deras förväntade studieframgång. Högskoleprovet introducerades i samband med 1977 års högskolereform för sökande utan gymnasiebetyg, men med ålder och arbetslivserfarenhet som allmän behörighetsgrund. Inför antagningen till hösten 1991 öppnades provet för samtliga sökande.

Högskoleprovets användning i antagningen till högre utbildning när det gäller

¹ Se bilaga 1 Enkät.

² Se bilaga 2 Sändlista.

utbildning som vänder sig till nybörjare i högskolan regleras i högskoleförordningen 7 kap. 12, 13 och 23 §§.

Urval – urvalsgrunder

12 § Vid urval ska hänsyn tas till den sökandes meriter.

Urvalsgrunder är

1. betyg,
2. resultat från högskoleprovet som avses i 20 §,
3. och urvalgrunder som avses i 23 §.

Vid övrigt lika meriter får urval också göras genom prov eller intervjuer eller genom lottning. Urval genom prov eller intervjuer får dock inte göras efter det att lottning har använts.

Urval – platsfördelning

13 § Vid urval till en utbildning ska platserna fördelas med

1. minst en tredjedel på grundval av betyg,
2. minst en tredjedel på grundval av resultat från högskoleprovet, och
3. högst en tredjedel på grundval av de av högskolan enligt 23 § bestämda urvalsgrunderna.

Vissa närmare bestämmelser om platsfördelning på grundval av betyg finns i bilaga 3 till denna förordning. För övriga sökande med betyg som inte omfattas av bilagan får Universitets- och högskolerådet meddela föreskrifter om i vilken av de grupper som anges i bilaga 3 punkten 1 som platsfördelning ska ske.

Urval - av högskolan bestämda urvalsgrunder

23 § En högskola får, i den utsträckning som anges i 13 §, bestämma urvalsgrunder bestående av

1. andra särskilda prov än högskoleprovet,
2. kunskaper, arbetslivserfarenhet eller annan erfarenhet som är särskilt värdefull för den sökta utbildningen, och
3. andra för utbildningen sakliga omständigheter. Förordning (SFS 2006:1053).

Regleringen innebär att när antalet sökande är fler än antalet platser på en viss utbildning ska normalt minst en tredjedel och högst två tredjedelar av platserna på utbildningen fördelas med högskoleprovsresultat som urvalsgrund.

Högskoleprovet som skiljekriterium

Högskoleprovet som skiljekriterium regleras i högskoleförordningen 7 kap. 12 §.

I *Tre vägar till den öppna högskolan* (SOU 2004:29) tog utredaren upp den så kallade 20,0-problematiken, dvs. att sökande med maximala poäng i betygsurvalet inte kom in på de utbildningar de sökte. Utredaren anförde också att lottning som metod för att skilja sökande med maximala poäng saknade legitimitet. Utredaren föreslog bland annat att högskoleprovsresultat skulle kunna användas för att särskilja dessa sökande. I *Vägar till högskolan för kunskap och kvalitet* (reg. prop. 2006/07:107) föreslog regeringen att vid "i övrigt likvärdiga meriter bör urval kunna göras genom prov eller intervju innan urval görs med hänsyn till kön". Regeringen hänvisade till 20,0-problematiken och gjorde bedömningen att prov eller intervjuer borde kunna

användas som ytterligare skiljekriterier innan urval med hänsyn till kön och lottning görs. Beslut togs att ändra i högskoleförordningen och vid antagningen till höstterminen 2006 var det för första gången möjligt att använda prov och intervju för att särskilja sökande med lika meriter.

Inför antagningen till våren 2011 togs möjligheten att använda kön som skiljekriterium bort. Det kan konstateras att möjligheten att använda högskoleprovsresultat som skiljekriterium huvudsakligen tillkom på grund av den så kallade 20,0-problematiken.

Högskoleprovet i det alternativa urvalet

I Högskoleförordningen (SFS 1993:100) 7 kap. 13 § 3 och 23 § definieras vad som i dagligt tal brukar kallas det alternativa urvalet (vid sidan av betyg och högskoleprovsresultat). I rapporten används begreppet alternativt urval.

Bestämmelserna gäller utbildning som vänder sig till nybörjare i högskolan och innebär att högst en tredjedel av platserna på en viss utbildning får tillsättas med av högskolan bestämda urvalsgrunder.

Urvalsgrunderna får vara andra särskilda prov än högskoleprovet, kunskaper, arbetslivserfarenhet eller annan erfarenhet som är särskilt värdefull för den sökta utbildningen och/eller andra för utbildningen sakliga omständigheter.

Högskoleprovet i UHR:s tillståndsgivning

En högskola kan fördela högst en tredjedel av platserna på en utbildning som vänder sig till nybörjare utifrån urvalsgrunder som högskolan bestämt (högskoleförordningen 7 kap. 12, 13 och 23 §§). Om en högskola vill öka andelen för det alternativa urvalet krävs ett tillstånd från Universitets- och högskolerådet (högskoleförordningen 7 kap. 15 §). I vilken utsträckning denna tillståndsgivning har inneburit att resultat från högskoleprovet har använts redovisas i resultatdelen.

Så här har vi gjort

Enkät till alla lärosäten

För att kunna beskriva i vilken omfattning, på vilket sätt och varför lärosätena använder resultat från högskoleprovet utöver provurvalet skickades en enkät till 47 universitet och högskolor, varav 38 svarade. Bland de nio³ som inte svarade är merparten lärosäten som inte berördes av frågeställningen eftersom de är enskilda utbildningsanordnare som inte behöver tillämpa högskoleförordningen. Huvudsyftet med enkäten var att kartlägga om och i så fall i vilken omfattning lärosätena använde sig av högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet eftersom uppgifter om lärosätenas användning av det alternativa urvalet inte finns att hämta i antagningssystemet NyA. Enkäten innehöll 23 frågor om i vilken utsträckning lärosätena använde högskoleprovsresultat utöver provurvalet i antagningen till hösten 2015, till vilka utbildningar och på vilket sätt samt varför man använde högskoleprovsresultat utöver provurvalet.

³ Ericastiftelsen, Ersta Sköndal högskola, Evidens, Gammelkroppa skogsskola, Högskolan i Gävle, Svenska nätverket för KBT, Johannelunds teologiska högskola, Teologiska högskolan och Kungl. Konsthögskolan.

Data från antagningsystemet NyA och UHR:s interna statistikverktyg

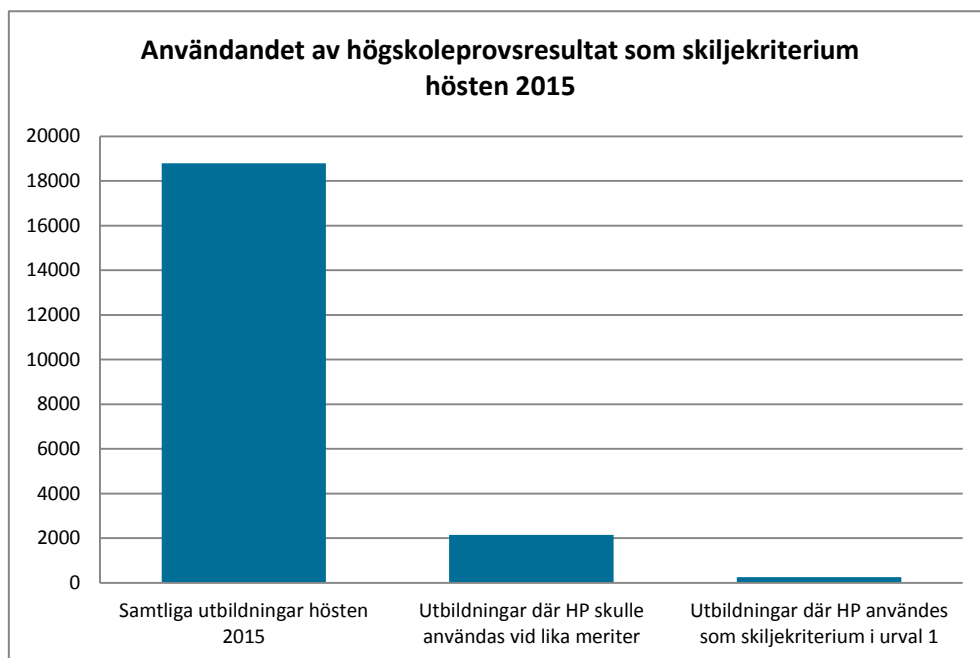
I NyA finns uppgifter om och till vilka utbildningar som lärosätena kommer att använda högskoleprovsresultat som skiljekriterium vid lika meriter. UHR:s interna statistikverktyg innehåller information om i vilket utsträckning som skiljekriteriet de facto används. Siffrorna som redovisas i rapporten har hämtats från NyA och det interna statistikverktyget. 37 lärosäten använder NyA⁴.

UHR:s tillståndsgivning

UHR har beviljat ett antal tillstånd för lärosäten att använda alternativa urvalsmetoder till mer än en tredjedel av platserna på en viss utbildning. I vilken utsträckning sådana tillstånd finns och gäller högskoleprovet har undersökts med hjälp av en genomgång av givna tillstånd.

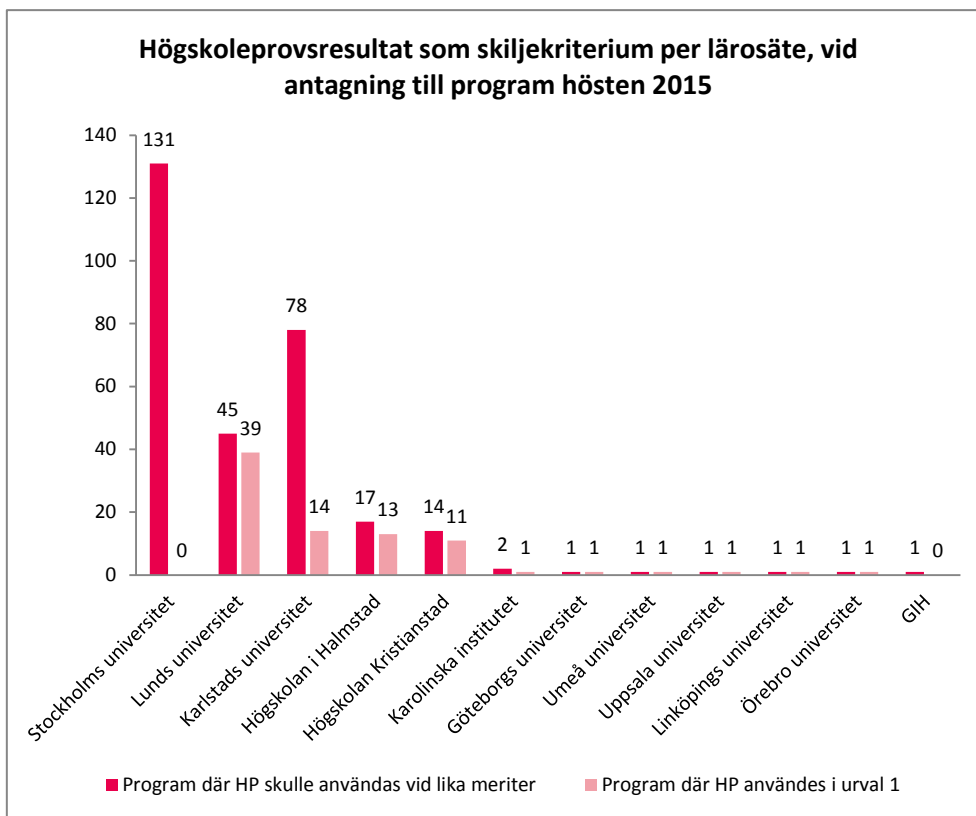
Högskoleprovsresultat som skiljekriterium

Analysen av NyA visar att 25 av de 37 lärosäten som finns i NyA inte använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium. 12 lärosäten använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium vid lika meriter.

Hösten 2015 var det totala antalet utbildningar ca 18 790, vilket inkluderar både program och kurser, på grund och avancerad nivå. Lärosätena hade markerat i NyA att högskoleprovsresultat skulle användas vid lika meriter, till ca 2 150 av dessa utbildningar. I urval 1 hösten 2015 användes högskoleprovsresultat som skiljekriterium till ca 260 av alla ca 18 790 utbildningar, vilket motsvaras av ca 1 procent av det totala utbildningsutbudet.

⁴ Se bilaga 3: Lärosäten som använder NyA.

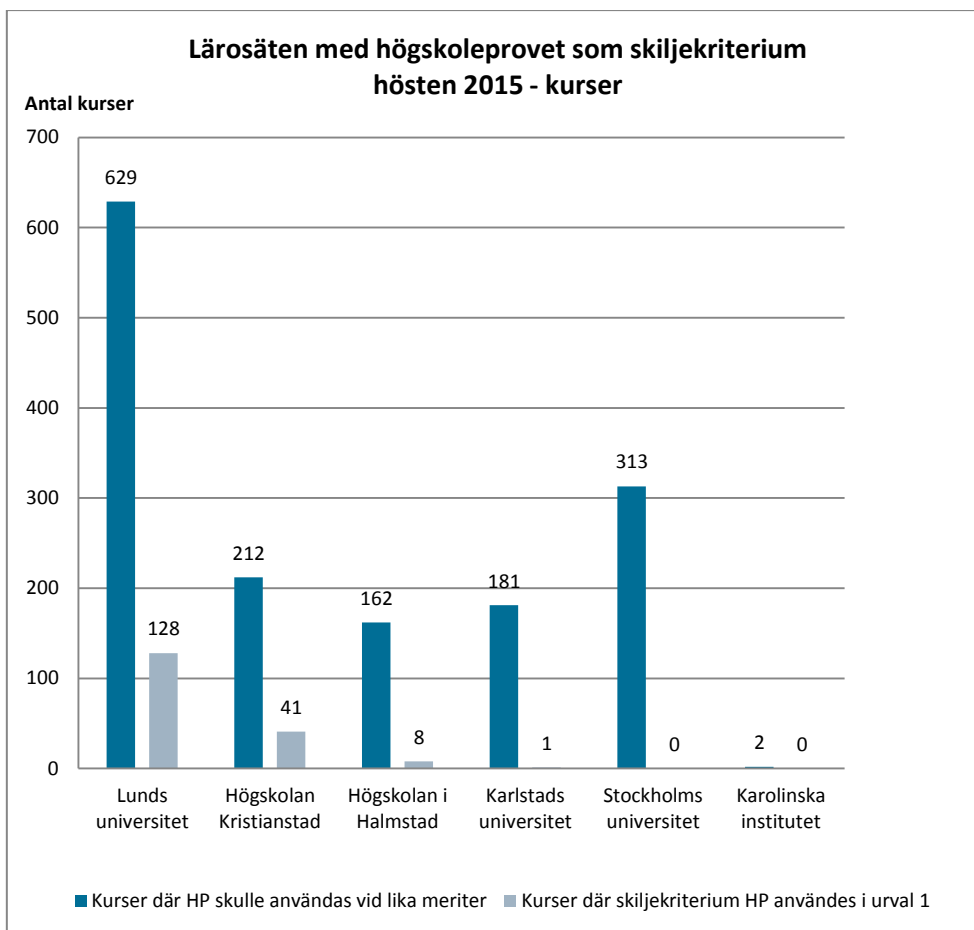
Diagrammet visar vilka lärosäten som använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium till program hösten 2015. Det visar antalet program som lärosätet markerade i NyA att skiljekriteriet skulle användas vid lika meriter och det visar också till hur många program som skiljekriteriet användes i urval 1⁵. Det stora flertalet program där högskoleprovsresultat användes som skiljekriterium är på grundnivå, endast ett fåtal är på avancerad nivå.

Skiljekriterium användes till samtliga läkarprogram

Läkarprogrammet ges vid Göteborgs universitet⁶, Karolinska institutet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet och Örebro universitet. Samtliga lärosäten som gav läkarprogrammet använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium och i urval 1 användes det vid lika meriter till samtliga läkarprogram i landet. Bland sökande till läkarprogrammet var det lägsta meritvärdet som skiljekriteriet användes vid 21,80. För sökande med omdöme från folkhögskolan krävdes 4,0 (högsta omdömet) och högskoleprovsresultat som skiljekriterium användes i samtliga fall.

⁵ Stockholms universitet markerade i NyA att skiljekriteriet skulle användas till lärosätets samtliga utbildningar, program och kurser på grundnivå hösten 2015. I urval 1 hade inte skiljekriteriet använts vid lika meriter till någon av lärosätets utbildningar.

⁶ Vid antagning till läkarprogrammet vid Göteborgs universitet användes högskoleprov som skiljekriterium vid lika meriter till hälften av platserna i betygsurvalet hösten 2015.

Diagrammet visar de lärosäten som markerat i NyA att högskoleprovsresultat skulle användas som skiljekriterium vid lika meriter, till kurser hösten 2015. Kurserna är på både grund och avancerad nivå. Det visar också antalet kurser som skiljekriteriet användes till i urval 1.

Högskoleprovsresultat som skiljekriterium användes i urval 1 i större omfattning i absoluta tal när det gäller program än kurser hösten 2015.

Vid flertalet av fallen var meritvärdet 17,0 – 18,9 när skiljekriteriet de facto användes. Högskoleprovspoängen för när skiljekriteriet de facto användes har en större spridning än meritvärdet för betyg, från 0,05 till 1,70 som högst, vanligast är resultat under 1,0.

Mycket begränsad användning på avancerad nivå

Lunds universitet, Högskolan Kristianstad, Stockholms universitet, Högskolan i Halmstad och Gymnastik och idrottshögskolan (GIH)⁷ markerade i NyA att högskoleprovsresultat skulle användas vid lika meriter som skiljekriterium till någon av lärosätets program eller kurser på avancerad nivå i antagningen till hösten 2015. I

⁷ Stockholms universitet, Högskolan i Halmstad och GIH markerade att skiljekriterium skulle användas till en av lärosätets utbildningar på avancerad nivå.

urvalet användes högskoleprovsresultat som skiljekriterium till tre kurser vid Högskolan Kristianstad. Högskoleprovet användes inte i urval 1 till någon utbildning på avancerad nivå på Lunds universitet, Stockholms universitet, Högskolan i Halmstad eller GIH.

Varför använde lärosätena inte högskoleprovsresultat som skiljekriterium?

I enkäten angav 24 lärosäten skäl till varför de *inte* använde, alternativt använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium hösten 2015.

Tretton lärosäten⁸ svarade på varför de *inte* använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium. Det skäl som flest lärosäten angav är att det inte finns behov av ett skiljekriterium till lärosätets utbildningar. Malmö högskola: "Behovet har inte bedömts finnas. Högskoleprovet har som det är inte särskilt bra prognosförmåga, och då vi inte gör någon liknande avvägning/skillnad för t.ex. betyg i olika ämnen gällande gymnasiemeriter har vi inte sett behov/vinst av förfarandet." Linköpings universitet angav följande skäl till att det inte använder högskoleprovsresultat som skiljekriterium mer än till läkarutbildningen: "För läkarprogrammet kan det vara relevant att använda det, då det kan finnas ett antal sökande med exakt samma meritvärde som konkurrerar om de sista platserna. För övrig utbildning har inte lärosätet upplevt behov av detta då betyg meritvärderas med två decimaler och det är väldigt sällan som konkurrens om platserna på det sättet uppstår".

Blekinge tekniska högskola, Högskolan i Borås, Kungl. Tekniska högskolan (KTH), Luleå tekniska universitet svarade att skälet till att de inte använder högskoleprovsresultat som skiljekriterium är att de använder lottning istället. KTH: "Vi har använt lottning under många år och att ändra detta har inte varit uppe för diskussion på KTH. Eftersom det inte är obligatoriskt att skriva högskoleprovet har lottning upplevts som mer rättvist mot de sökande." Blekinge tekniska högskola anser att lottning är ett neutralare skiljekriterium än högskoleprovsresultat. Chalmers tekniska högskola, Handelshögskolan i Stockholm och Malmö högskola anger att skälet till varför man inte använder högskoleprovsresultat som skiljekriterium är att man anser att resultat från högskoleprovet har visat sig ha liten korrelation med hur studenterna lyckas med studierna vid lärosätet.

Högskoleprovsresultat mer rättvist än lottning

Bland de 12 lärosäten som använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium vid lika meriter hösten 2015, angav några skäl till varför. Karlstads universitet, Lunds universitet och Uppsala universitet anser att högskoleprovsresultat är ett rättvisare skiljekriterium än lottning. Lunds universitet förtydligar: "Det uppfattas som mer rättvist än lottning, som är det enda andra tekniskt genomförbara alternativet i dagsläget." Med högskoleprovet som skiljekriterium provas meriterna på ytterligare

⁸ Beckmans designskola, Blekinge tekniska högskola, Chalmers tekniska högskola, Gymnastik och idrottshögskolan, Högskolan i Borås, Högskolan i Jönköping, Högskolan i Skövde, Handelshögskolan i Stockholm, Kungl. Musikhögskolan, KTH, Luleå tekniska universitet, Malmö högskola och Örebro teologiska högskola.

ett sätt anser Göteborgs universitet och Karolinska institutet. Örebro universitet svarade att högskoleprovsresultat uppfattas som ett effektivt och trovärdigt skiljekriterium. Umeå universitet angav följande skäl till varför högskoleprovsresultat användes som skiljekriterium vid lika meriter till läkarprogrammet: "Många hade 20, 00 och lotten blev avgörande. Många lottades bort år efter år. Skiljekriteriet tillkom som vi minns det bl.a. för Läkarprogrammet."

Högskoleprovsresultat som skiljekriterium användes även tidigare

För att urskilja eventuella mönster och förändringar över tid i lärosätenas användning av högskoleprovsresultat som skiljekriterium innehöll enkäten en fråga om vilket år som lärosätet började använda det. Tio lärosäten angav vilket år de började använda högskoleprovsresultat som skiljekriterium, svaren har jämn spridning från 2006 till 2012. Sex av tio lärosäten angav att de började använda högskoleprovsresultat som skiljekriterium före antagning våren 2011 då möjligheten att använda kön som skiljekriterium togs bort. Lunds universitet förtydligade varför de började använda högskoleprovsresultat som skiljekriterium 2011: "2010 användes högskoleprov som skiljekriterium följt av underrepresenterat kön i andra hand och sist lottning. LU blev stämt för diskriminering hösten 2010 pga. skiljekriteriet underrepresenterat kön och förlorade. Sedan 2011 används högskoleprov följt av lottning. Högskoleprov upplevs som mer rättvist än lottning."

Högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet

Enkätsvaren visar att 32 av de 38 lärosäten som svarade på frågorna inte använde högskoleprovet i det alternativa urvalet vid antagning till hösten 2015. För de sex lärosäten som gjorde det redovisas resultaten här.

Sex lärosäten använder högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet

Av enkätsvaren från lärosätena framgår det i vilken omfattning, på vilket sätt och till vilka utbildningar som lärosätena använde resultat från högskoleprovet i det alternativa urvalet till höstterminen 2015. Lärosätena svarade också på skälet till varför de använde det.

Enkätsvaren visar att det gällde sammanlagt nio utbildningar vid sex lärosäten, Karolinska Institutet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Röda Korsets högskola, Umeå universitet och Uppsala universitet. Utbildningarna var läkarprogrammet (4 lärosäten), sjuksköterskeprogrammet (2 lärosäten), ekonomie kandidatprogrammet (1 lärosäte), kandidatprogrammet med inriktning mot personal- och arbetslivsfrågor (1 lärosäte) och logopedprogrammet (1 lärosäte). Sju av utbildningarna hör till vårdområdet.

Hur användes högskoleprovsresultatet i det alternativa urvalet?

Generellt sett användes högskoleprovsresultat tillsammans med framförallt

arbetslivserfarenhet som urvalsgrunder i det alternativa urvalet.

Läkarutbildning

Karolinska Institutet

Karolinska Institutet avsatte hösten 2015 en tredjedel (53) av platserna på läkarutbildningen till det alternativa urvalet.

Urvalet sker i tre steg

1. Högskoleprovsresultat
2. Begåvningsstest
3. Intervju

Lärosätet använde högskoleprovsresultat i det första steget för att kunna begränsa antalet sökande som går vidare i det alternativa urvalet. Ungefär 500 sökande kallas till steg 2. Ca 160 sökande går vidare till intervju. Hösten 2015 antogs 53 av totalt 195 studenter inom ramen för det alternativa urvalet.

Linköpings universitet

Hösten 2015 avsatte Linköpings universitet 12 platser av totalt 108 till en särskild kvot för sökande med minst 2 års arbetslivserfarenhet från yrken inom medicin och vård. Högskoleprovsresultat + ett tillägg (1,0) för arbetslivserfarenhet användes för att rangordna de sökande som uppfyllde kravet på arbetslivserfarenhet.

Lunds universitet

Lunds universitet fördelade hösten 2015 tre procent av platserna (5 platser) i det alternativa urvalet på läkarprogrammet till sökande som avlagt doktorsexamen motsvarande kraven i högskoleförordningen, inom ämnesområdena medicin eller naturvetenskap med biologisk inriktning, samt har kunskaper i molekylär cellbiologi motsvarande de 18 hp som läses inom läkarprogrammet. De sökande som uppfyllde ovanstående krav rangordnades utifrån aktuellt, gällande högskoleprovsresultat. Resterande platser på läkarprogrammet fördelas med betyg som urvalsgrund (63 procent) och med högskoleprov som urvalgrund (34 procent).

Umeå universitet

Umeå universitet avsatte hösten 2015 33 procent av platserna på Läkarprogrammet till ett alternativt urval. Dessa platser fördelades enligt följande:

Alternativt urval 1: 27 procentenheter (av de 33 procenten) avsattes till en kvot där de sökande rangordnades efter gymnasiebetyg + högskoleprovsresultat. Alla sökande deltar och meritvärdet räknas ut enligt beräkningen (högskoleprovsresultat x 10) + (meritvärde från gymnasieskolan).

Alternativt urval 2: Tre procentenheter (av de 33 procenten) avsattes till sökande med doktorsexamen eller motsvarande. De sökande som uppfyllde examenskravet rangordnades efter resultat på högskoleprovet.

Alternativt urval 3: Tre procentenheter (av de 33 procenten) avsattes till sökande med yrkeslegitimation från vårdområdet och 5 års erfarenhet. Rangordning sker efter resultat på högskoleprovet. Yrkeslegitimation för följande yrken är giltiga:

Sjuksköterska, sjukgymnast/fysioterapeut, arbetsterapeut, biomedicinsk analytiker, psykolog, psykoterapeut, socionom, apotekare och farmaceut. Av 134 antagna till

läkarprogrammet hösten 2015 antogs 37 (31+3+3) inom ramen för det alternativa urvalet.

Sjuksköterskeutbildning

Linköpings universitet

Tio procent av de 140 platserna på sjuksköterskeprogrammet hösten 2015 fördelades till sökande med minst 2 års arbetslivserfarenhet från yrken inom medicin och vård som får 1,0 poäng till sitt högskoleprovsresultat. De sökande rangordnas utifrån den sammanlagda poängen. Det infördes i sin nuvarande form (smärre förändringar har skett) ht 2011 och har fortsatt att användas sedan dess. En förhoppning om breddad rekrytering var, enligt universitetet, det viktigaste skälet när högskoleprovsresultat började användas i det alternativa urvalet.

Röda Korsets högskola

Röda Korsets högskola (RKH) gör, sedan flera år tillbaka, ett alternativt urval till högst 30 procent av platserna på sjuksköterskeprogrammet. För att få delta i det alternativa urvalet ska den sökande

- ha tre års arbetslivserfarenhet på minst halvtid efter 19 års ålder
- ha sökt RKH i första hand
- ha meritvärden på betyg och/eller högskoleprov som inte väsentligen skiljer sig från det som krävs för ordinarie antagning
- uttömt de möjligheter som står till buds för att förbättra konkurrenssituationen (t ex högskoleprovet). Sökanden ska ha genomfört högskoleprovet.
- för slutlig bedömning genomgår sökanden prov och intervju där faktorer som kunskaper, motivation, personlighet och social kompetens beaktas. Provet består av två delar. En matematisk del (elementär matematik) och en språklig del, där den sökande ska läsa en text på engelska och besvara frågor på svenska. Det krävs minst 75 procent rätt på båda delarna för att bli godkänd och gå vidare till intervju. Hösten 2015 antogs 19 studenter av totalt 159 i det alternativa urvalet.

Logopedutbildning

Linköpings universitet

10 procent av platserna avsätts för sökande som har minst 2 års arbetslivserfarenhet från yrken inom medicin och vård. Högskoleprovsresultat med ett tillägg på 1,0 används som urvalsgrund. Hösten 2015 antogs 3 studenter av totalt 38 inom ramen för det alternativa urvalet.

Program med inriktning mot personal- och arbetslivsfrågor

Uppsala universitet

30 procent av platserna reserveras för sökande med minst fyra års arbetslivserfarenhet på minst halvtid. För hälften av dessa platser används betygsurval, för hälften görs urvalet på grundval av högskoleprovsresultat. Hösten 2015 antogs 17 studenter av totalt 56 antagna inom ramen för det alternativa urvalet. Åtta av dessa 17 antogs med högskoleprovsresultat som urvalsgrund.

Ekonomie kandidatprogram

Uppsala universitet

20 procent av platserna reserveras för sökande med minst fyra års arbetslivserfarenhet på minst halvtid. För hälften av dessa platser används betygsurval, för hälften görs urvalet på grundval av högskoleprovsresultat. Hösten 2015 antogs 39 studenter av totalt 180 antagna inom ramen för det alternativa urvalet. 18 av dessa 39 antogs med högskoleprovsresultat som urvalsgrund.

Lärosätenas skäl att använda högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet

Skälen som lärosätena angav till varför man använde resultat från högskoleprovet i det alternativa urvalet är spridda. Lunds universitet: "Modellen är hämtad från Umeå universitet som hade använt sig av den sedan vt 2014. Högskoleprovet upplevs av fakulteten som ett enkelt och rättsäkert sätt att rangordna". Karolinska Institutet använde resultat från högskoleprovet för att i ett första steg begränsa antalet sökande som går vidare till läkarprogrammets särskilda prov och intervju. Linköpings universitet använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet till lärosätets logopedprogram, sjuksköterskeprogram och läkarprogram med förhoppning att det leder till breddad rekrytering. Uppsala universitet svarade: "För att kunna särskilja mellan sökande som har minst fyra års arbetslivserfarenhet på minst halvtid från varandra behövdes ett instrument och då valdes (i lika delar) betyg och högskoleprov."

Sex lärosäten använde högskoleprovsresultat till nio utbildningar i det alternativa urvalet till hösten 2015. Sju av utbildningarna finns inom vårdområdet, fyra är läkarutbildningar. I det alternativa urvalet användes i huvudsak resultat från högskoleprovet i kombination med meriter som arbetslivserfarenhet för att rangordna sökande.

Inga större förändringar de senaste åren

38 lärosäten svarade på frågan om lärosätet använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet vid tidigare antagningar än till antagningen till hösten 2015. Av dessa 38 sa 32 att de inte använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet före hösten 2015. Två lärosäten svarade att de använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet på annat sätt före hösten 2015. Samma sex lärosäten som använde högskoleprovsresultat i antagningen till hösten 2015 svarade att de gjort det tidigare, fyra av dem med samma urvalsförfarande. Umeå universitet svarade att man använde högskoleprovsresultat tidigare men att man förändrade urvalsprocessen något vid antagningen till hösten 2015. Umeå beskriver två tidigare varianter med högskoleprovsresultat som urvalsinstrument i kombination med intervju. Linköpings universitet har ändrat från en viss andel av platserna till ett fast antal platser på programmet.

Färre platser i provurvalet i UHR:s tillståndsgivning

UHR har inte medgivit några tillstånd som innebär att resultat från högskoleprovet användes i urvalet till antagningen hösten 2015 utöver vad som är tillåtet enligt högskoleförordningen. Däremot har UHR beviljat tillstånd att använda enbart betyg i

den antagningsomgång som gäller internationella sökande. Tre lärosäten har fått tillstånd som gäller åtta utbildningar med engelska som undervisningsspråk.

I ett fall, till tandläkarutbildningen vid Karolinska institutet, har UHR beviljat ett tillstånd som innebär att till 50 procent av platserna på tandläkarutbildningen vid Karolinska Institutet får lärosätet använda ett alternativt urval. De övriga platserna fördelas lika mellan betygsurvalsgruppen och högskoleprovsurvalsgruppen.

Enskilda utbildningsanordnares användning av högskoleprovsresultat

Högskoleförordningens bestämmelser tillåter inte att krav på ett visst lägsta högskoleprovsresultat används som krav för att få delta i provurvalet. Enskilda utbildningsanordnare behöver dock inte tillämpa bestämmelserna i högskoleförordningen, vilket innebär att de kan använda krav på visst resultat på högskoleprovet som behörighetskrav eller som krav för att den sökande ska få delta i provurvalet. I enkäten fanns frågor vars syfte var att kartlägga om och i så fall på vilket sätt enskilda utbildningsanordnare använde resultat från högskoleprovet utöver bestämmelserna i högskoleförordningen. Denna möjlighet utnyttjades av två lärosäten, Handelshögskolan i Stockholm och Högskolan i Jönköping.

Handelshögskolan använder minst 1,5 poäng på högskoleprovet som behörighetskrav till programmet Retail Management. Enligt lärosätet infördes detta krav när programmet startades och anledningen var att man ville försäkra sig om att de antagna skulle klara av att hantera studietempot på utbildningen.

Högskolan i Jönköping använde ett krav på viss lägsta poäng på högskoleprovet som krav för att få delta i provurvalet sedan mitten av 1990-talet. Enligt lärosätet var skälet till att det infördes att sökande i urvalsgruppen högskoleprovsresultat + arbetslivserfarenhet blev antagna med mycket låga högskoleprovsresultat. Hösten 2015 infördes krav på 0,8 som lägsta högskoleprovsresultat för att få konkurrera om platserna i provurvalet på samtliga utbildningar förutom utbildningarna inom vårdområdet.

Mindre än 33 procent av platserna till provurvalet

I enkäten svarade nio lärosäten⁹ att de fördelade mindre än 33 procent av platserna till sökande med högskoleprovsresultat. Konstfack, Kungl. musikhögskolan och Stockholms konstnärliga högskola angav som förtydligande: "... de flesta av utbildningarna vid lärosätet leder till en konstnärlig examen och att fördelning av samtliga platser till dessa utbildningar sker på grundval av andra särskilda prov". De

⁹ Beckmans designhögskola, Chalmers tekniska högskola, Handelshögskolan i Stockholm, Konstfack, Kungliga musikhögskolan, Newmaninstitutet, Skandinavians institut för psykioterapiutveckling, Sophiahemmet högskola och Stockholms konstnärliga högskola.

övriga sex lärosätena¹⁰ som svarade att de fördelade mindre än 33 procent av platserna till provurvalet är enskilda utbildningsanordnare som inte behöver tillämpa högskoleförordningens bestämmelser.

Utbildning på grundnivå som inte vänder sig till nybörjare och på avancerad nivå

Enligt högskoleförordningen har lärosätena större frihet vid urval till utbildning på grundnivå som inte vänder sig till nybörjare och till utbildning på avancerad nivå. UHR frågade därför lärosätena om de använde högskoleprovsresultat på annat sätt än som skiljekriterium till utbildning på andra nivåer än grundnivå som vänder sig till nybörjare. Samtliga 38 lärosäten som svarade på enkäten säger att de endast använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium till utbildningar på grundnivå som inte vänder sig till nybörjare och/eller till utbildningar på avancerad nivå, till hösten 2015.

Om högskoleförordningen gav utrymme

I enkäten fanns några frågor som handlade om vad lärosätet skulle göra om högskoleförordningen gav utrymme när det gäller att använda högskoleprovsresultat. Sjutton lärosäten besvarade frågan.

Av dessa ville tio lärosäten minska andelen platser som fördelas via högskoleprovsresultat.

Fyra lärosäten angav att de skulle vilja bredda rekryteringen.

Fyra lärosäten angav att de skulle vilja kombinera högskoleprovsresultat med betyg och/eller intervju.

Ett lärosäte angav att det skulle överväga att sätta en lägsta gräns för att få delta i provurvalet.

Lunds universitet skulle vilja ha möjlighet att minska högskoleprovskvoten för utbildningar med svenska som undervisningsspråk och möjlighet att inte använda högskoleprov som urvalsinstrument överhuvudtaget för utbildningar med engelska som undervisningsspråk.

Uppsala universitet skulle vilja att möjligheten att använda provets delar var för sig sågs över¹¹. Universitetet ser helst en minskning av antalet studenter som antas på högskoleprov till förmån för studenter som antas på grundval av betyg. Betygen uppfattas som mer rättssäkra och tillförlitliga än andra urvalsformer.

Reflektioner

Kartläggningen belyser lärosätenas användning av högskoleprovsresultat som

¹⁰ Beckmans designhögskola, Chalmers tekniska högskola, Handelshögskolan i Stockholm, Newman institutet, Skandinavians institut för psykoterapiutveckling och Sophiahemmet högskola.

¹¹ UHR har fått i uppdrag av regeringen att analysera konsekvenser av en mer flexibel användning av högskoleprovet. Första delen rapporterades till Regeringskansliet den 1 mars 2016, den andra delen ska redovisas den 17 oktober 2016.

skiljekriterium vid lika meriter, i det alternativa urvalet och inom ramen för UHR:s tillståndsgivning. Resultat från UHR:s kartläggning, visar att det användes i en liten utsträckning och har en förhållandevis liten betydelse utöver den roll det har i provurvalet.

25 av de 37 lärosäten som finns i NyA använde inte högskoleprovsresultat som skiljekriterium. Bland de 12 lärosäten som skulle använda skiljekriteriet vid lika meriter, var det vid fem lärosäten endast till en utbildning – läkarprogrammet. Hösten 2015 användes högskoleprovsresultat som skiljekriterium i urvalet till ca 260 program och kurser av totalt ca 18 790 utbildningar.

Enkätsvaren visar att 32 av de 38 lärosäten som svarade på enkäten inte använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet. Sex lärosäten använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet vid antagning till hösten 2015.

Universitets- och högskolerådet medgav inte några tillstånd som innebär att högskoleprovsresultat används i urvalet utöver vad som är tillåtet enligt högskoleförordningen. De tillståndsansökningar som tog upp högskoleprovsresultat innehöll snarare önsknings om att få minska eller helt ta bort platser i provurvalet.

Högskoleprovsresultat används i första hand som skiljekriterium till program på grundnivå

Resultat av kartläggningen visar att högskoleprovsresultat vid sidan av provurvalet främst användes som skiljekriterium vid lika meriter. 13 av 38 lärosäten skulle använda högskoleprovsresultat som skiljekriterium vid lika meriter, skiljekriteriet användes i urvalet slutligen till ca 260 utbildningar. Höstterminen 2015 erbjöds knappt 18 790 utbildningar på grund och avancerad nivå. Det innebär att högskoleprovsresultat användes som skiljekriterium vid lika meriter i urval 1 till ca 1 procent av det totala utbildningsutbudet hösten 2015.

Högskoleprovsresultat används som skiljekriterium i första hand till utbildning på grundnivå. Till utbildning på avancerad nivå användes högskoleprovsresultat vid sidan av provurvalet endast som skiljekriterium vid lika meriter. I urval 1 användes högskoleprovsresultat som skiljekriterium till utbildningar på avancerad nivå i en mycket begränsad omfattning. Att användningen av högskoleprovsresultat till utbildning på avancerad nivå skedde i en mycket liten utsträckning var förväntat, då lärosätena till utbildning på avancerad nivå enligt högskoleförordningen har en större frihet än vid urval och platsfördelning till utbildning till grundnivå som vänder sig till nybörjare.

Högskoleprovsresultat som skiljekriterium vid lika meriter användes i större omfattning i absoluta tal när det gäller program än kurser hösten 2015.

Användes mest till program med höga antagningspoäng

Sökande med omdöme från folkhögskolan får ett omdöme som används vid meritvärdering. Omdömet har få steg och därför är sannolikheten att högskoleprovet

som skiljekriterium används betydligt större än i betygsurvalet där stegen i meritvärderingen är väldigt många. Det kan antas att det är i urvalet till utbildningar med höga meritvärden som högskoleprovet som skiljekriterium används mest. UHR:s interna statistikverktyg visar att högskoleprovet som skiljekriterium till största delen användes vid urval till meritvärden i spannet 17,00 – 18,90. Den högskoleprovspoäng som krävdes var i många fall förhållandevis låg. Det förefaller troligt att högskoleprovspoäng som inte räcker till för att den sökande ska bli antagen i provurvalet ofta kan räcka när den används som skiljekriterium. Det kan konstateras att ett högskoleprovsresultat kan bli utslagsgivande för sökande inom betygsurvalet, vilket kanske inte var högskoleprovets ursprungliga syfte och roll.

Begränsad användning av högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet

I det alternativa urvalet var användningen av resultat från högskoleprovet mycket begränsad, sex lärosäten använde högskoleprovet till totalt nio utbildningar. Sju av utbildningarna fanns inom vårdområdet. Lärosätenas användning av högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet bestod främst av att högskoleprovsresultat kombinerades med i första hand arbetslivserfarenhet.

Sju av lärosätena svarade att de använde högskoleprovet inom det alternativa urvalet även före hösten 2015. Sex av dem gjorde tidigare på samma sätt som hösten 2015. Det finns ingen anledning att dra några långtgående slutsatser av uppgifterna om hur lärosätena använde högskoleprovet i det alternativa urvalet med tanke på att det handlade om så få utbildningar.

I UHR:s tillståndsgivning fanns inga beslut om tillstånd som innebar att högskoleprovsresultat använts.

Högskoleprovsresultat användes utöver provurvalet till läkarutbildning

Till landets samtliga läkarprogram användes högskoleprovet som skiljekriterium vid lika meriter i antagningen hösten 2015. Det innebär att sökande utan aktuellt högskoleprovsresultat kan ha konkurrerats ut vid lika meriter i betygsurvalet till läkarprogrammet hösten 2015.

Fyra av de sex lärosäten som använder högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet till läkarprogrammet använder även högskoleprovsresultat som skiljekriterium till samma program. Läkarutbildning ges vid sju lärosäten.

Lärosätena använde högskoleprovsresultat både som skiljekriterium och i det alternativa urvalet även tidigare

Lärosätenas användning av högskoleprovsresultat utöver provurvalet kan anses vara relativt regelbunden, både när det kommer till användningen av högskoleprovsresultat som skiljekriterium och i det alternativa urvalet. De lärosäten som använde högskoleprovsresultat som skiljekriterium till hösten 2015, har gjort det sedan flera antagningar tillbaka. Detta återspeglas även i användandet av

högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet där samma lärosäten som använde det vid antagningen till hösten 2015 svarade att man även gjorde det i tidigare antagningsomgångar. De lärosäten som använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet använde det även som skiljekriterium vid lika meriter till hösten 2015. I det alternativa urvalet användes högskoleprovsresultat till fyra läkarprogram vid fyra lärosäten och vid samma lärosäten användes högskoleprovsresultat som skiljekriterium vid lika meriter till bland annat läkarprogrammet.

I lärosätenas användning av högskoleprovsresultat som skiljekriterium finns ett mönster. Det handlar om lärosäten som antingen använder högskoleprovsresultat som skiljekriterium till i princip alla utbildningar eller lärosäten som använder högskoleprovsresultat som skiljekriterium till endast en utbildning (läkarprogrammet).

De lärosäten som uppger att de använde högskoleprovet som skiljekriterium till hösten 2015, gjorde det även i tidigare antagningar. Tidpunkten för när lärosätena började använda högskoleprovet ligger mellan 2006 och 2012. Fler av de lärosäten som svarade började använda högskoleprovsresultat som skiljekriterium före våren 2011, då möjligheten att använda kön som skiljekriterium togs bort. Det är därför inte sannolikt att fler lärosäten började använda högskoleprovet som skiljekriterium enbart för att möjligheten att använda kön som skiljekriterium togs bort.

Varför använde lärosätena högskoleprovsresultat utöver provurvalet?

Det kan konstateras att det inte finns gemensamma skäl till varför lärosätena använde högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet och/eller som skiljekriterium. Svaren om varför lärosätena använde högskoleprovsresultat utöver provurvalet är spridda, både när det gäller användandet av skiljekriteriet och i det alternativa urvalet.

”Mer rättvist än lottning” var det främsta skälet tillsammans med ”för att undvika lottning” som angavs till varför lärosätena använde högskoleprovet som skiljekriterium. Bland svaren från de lärosäten som *inte* använder högskoleprovet som skiljekriterium är det i huvudsak två typer av skäl som anges, att behov saknas och att högskoleprovet har dålig prognosförmåga.

Skälen för att använda högskoleprovsresultat i det alternativa urvalet är flera. Vanligast är att det kombineras med ett krav på arbetslivserfarenhet och att högskoleprovsresultat används för att rangordna de sökande som uppfyller kravet på arbetslivserfarenhet. Det förekommer även förhoppningar om att det ska leda till breddad rekrytering.

Den viktigaste slutsatsen av kartläggningen torde vara att användningen av högskoleprovsresultat vid sidan av provurvalet är synnerligen begränsad.